

בברכה מרובה
ובברכת שבת שלום
יצחק גולדשטוף

דברי שי"ה

ממרו רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

קדיש

בקדיש שאחר פסד"ז מותר ששם אינו כהפסק, וכן בקדיש של ערבית קודם שמו"ע.

ו. אם אומר קדיש בבית כנסת חסידי שמתפללים נוסח ספרד יכול לומר ויצמח פורקני' שמתור להוסיף תפילות, וכן יש לענות שם אמן שמותר להוסיף תפילות בקדיש.
ז. מה שנהגו העולם להטות אנה ואנה כשאומרין בקדושה וקרא זא"ז, וכן בקדיש כשאומרים בחייכון וביימכון הוא מנהג טעות ואין לזה מקור, וכן ראיתי במכתב כת"י: **אצלנו לא נהגו כן**. ובד"נ תפילה סי' ש"א: **אצלנו לא נהגו זה וא"י מי המציא זה**.

ח. האבל על אביו ובא א' לבקש ממנו הקדיש מפני יא"צ של סבו וכי"ב א"צ ליתן לו הקדיש, ואם נתן לו מטין משמי' דהגר"ס זללה"ה דמצוות חסד עדיפא מאמירת קדיש

ט. אם אומר קדיש על א' ורוצה לאמר על אחר ג"כ אין עולה הקדיש שכבר אומר ממילא, אלא יאמר קדיש שאינו מחויב לאמרו כגון שש"י ובזה אף אם הי' אומר תמיד עולה לנשמתו כיון שלא הי' מחויב לאמרו.

י. אין ראוי לקבל שכר מחילוני לאמירת קדיש על אביו, אפי' הי' אביו שומר תו"מ ודוקא ממומר להכעיס, (וגדר מומר להכעיס כל שאינו בוש לעבור על דת לפני אדם גדול, וא' ששנה ופירש מיקרי להכעיס) אבל ממומר לתיאבון אפשר להקל.

יא. כתב בס' אלא ד"א (פ"א סי"ט) שמנהג רבינו שאם מסיים שמונה עשרה כשהחזן אוחז בקדיש, ממתין שיגיע החזן לעושה שלום ופוסע יחד איתו. ואמר טעמו כי באמצע קדיש הלא אי אפשר לדבר לכן ממתין שיגיע הש"ץ לעושה שלום ואז אומר ומתפלל יחד עם הש"ץ, עכת"ד וכן ראיתי מנהג רבינו שאם התחיל הש"ץ בליל שבת ברכת מגן אבות והיה מתפלל מאחורי רבינו, היה מקפיד שלא לפסוע עד אחר הקדיש בעת אמירת עושה שלום. ושמעתי ממנו הטעם שאין לדבר באמצע חזרת הש"ץ וגם אין זה ד"א לשהות במקומו אחר שסיים תפילתו ויש לפסוע מיד, ולכן בחזרת הש"ץ רגילה אם יש מתפלל מאחוריו וסיים באמצע החזרה פוסע מיד כיון שהשהות ארוכה ואינה ראויה, אבל במגן אבות שהחזרה קצרה ממתין עד לסיומה.

יב. אמר לי גיסי הגר"ש ברמן זצ"ל שראה כתוב שכאשר אומרים קדיש ואח"כ ברכו אין לערב את הברכה עם הפסיעות דעושה שלום, וחוזר ג' פסיעות של עושה שלום דקדיש ואח"כ אומר ברכו. (דרך שיחה ח"ב עמ' ר"נ).

א. לפני כעשרים שנה פ"א שהה רבינו בבית החולים והתפלל שם שחרית ביחידות, וכשחזר התפללו מנחה בביתו, ואחר התפילה ביקש מא' שיאמר קדיש אחר עלינו אע"פ שלא הי' חיוב. וכן בשנים מאוחרות יותר כשנחלש והחלו לקבוע מניין בביתו, ראיתי שביקש שיאמרו קדיש אחר עלינו, וכשענו לו שאין חיוב אמר שאם אין מי שיאמר אז הוא יאמר, ומאז הקפידו תמיד לומר בביתו קדיש אחר התפילה, וכנראה טעמו מחמת עניין צ' אמנים המבואר במ"ב סי' ו' סק"ג, ובמחצית השקל שם מהאר"י שצריך י' קדישים.

ב. שמעתי מבן רבינו הגר"ש שליט"א שכשרבינו היה בשנת האבל על אביו ואמו, בימים בהם לא היה ניגש כש"ץ [כשלא אומרים למנצח], היה עומד באמירת הקדיש יתום סמוך לש"צ כדי שישמעו כולם, ובדעת נוטה ציצית (סי' תר"מ) נשאל רבינו למקור מנהגו והשיב: **כמדומה שכן הוא בשו"ע**. ובהערה שם שהוא מדברי המ"ב (סי' י"ח סק"ד) האומר קדיש יתום לפני התיבה, וע"ש שהביא כמה מקורות שכן היה המנהג הקדום בזה.

ג. שמעתי מרבינו זללה"ה שנסתפק אם צריך לעמוד כשאומר 'תתקבל' או 'על ישראל', דל"ל דאינו מעניין הקדיש, אר"ד כיון דאומר בסופו עושה שלום דהוא שייך לקדיש, א"כ הכל מענין הקדיש אלא דמוסיפין תפילות. [ובד"נ כת"י נשאל רבינו אם יש ענין לעמוד גם לאחר אמירת האמן של דאמירן בעלמא, והשיב: **טוב לנהוג כן, כיון שנטפל לקדיש י"ל דהוי כקדיש**] אבל לגבי מש"כ השע"ת (סי' נ"ו) שאין לעבור לפני האומר קדיש, ויש בזה גם הטעם של עומד לפני המלך. אמר רבינו שמותר לעבור לפני האומר קדיש כשמגיע לתתקבל שאינו אלא פיוט.

ד. מנהגי רבינו בנוסח הקדיש: יתגדל - בצירה, (מ"ב סי' נ"ו סק"ב, וכ"נ החזו"א) כרעותיה - הכ"ף בלא דגש (שמעתי מהגר"י אפשטיין שכן היה אומר - ודלא כמנהג החזו"א בזה). יהא לן ולהון - ולא להון ולכון. (וכ"ה בד"נ כת"י: **אנחנו אומרים לן ולהון**. ובהערות הביא שכ"כ בא"א מבוטשאטש סי' קל"ב) די באתרא קדישא. בעש"ת הי' אומר לעילא ולעילא כמש"כ במ"ב סי' נ"ו וכן ציין רבינו בשיח השדה ח"ג בסופו. בעש"ת: עושה השלו' (וכמש"כ במט"א סי' תקפ"א).

ה. שמעתי מרבינו שברוך הוא שעונין בקדיש אחר איש"ר אין דינו כאמן, אבל בני ספרד הנוהגים לענות שם אמן דינו כאמן. ואין לענות בריך הוא באמצע פסד"ז, אבל

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מְדוּר שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לַשְּׁבוּעוֹת הַבָּאִים בַּעֲזָה"

הַגְרָשׁ"ד מוֹנֶק-חֵיפָה בַּעַל 'פֶּאֶת שְׂדֵר' (ג' שַׁבָּט)

הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבִּי דוֹד פֶּרְנַקֵּל (ז' שַׁבָּט) הַגָּאוֹן הַגְּדוֹל רַבִּי אַרְיֵה פּוֹמֵרְנַצ'יק בַּעַל 'עֵמֶק בְּרַכָּה' (ח' שַׁבָּט)

נִשְׁמָח לִקְבֹּל מִקּוֹרְאָיו הַנְּאֻמִּים מִסְמָכִים, תְּמוּנוֹת, עוֹבְדוֹת וּמַעֲשֵׂי הַקְּשׁוּרִים לַהֲנִי"ל

מֶרֶן הַגָּאוֹן מְהַר"ל דִּי־סֶקִין זִיע"א

לו בשם הגר"א, שמצץ בערב יום כיפור כל היום, מיני מתיקה, לקיים מצות אכילה, והשיב: הגר"א בודאי לא עשה כן עכ"ל. וזה מנהג מהרי"ל דיסקין, עין אורחות רבינו חלק ב' עמוד קצ"ט, ועין רש"י ראש השנה ז' א' דיבור המתחיל כל האוכל כו' כל דמפי ש כו'.

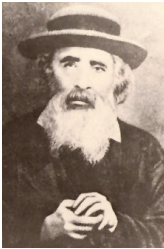
אתרוגי מהרי"ל

רבינו סיפר שאביו היה קונה שנים רבות אתרוג לסוכות מ"חצר ברורמן" בפתח תקוה, שהם היו על פי מסורת אתרוגים שמהרי"ל דיסקין בירך עליהם.

זמן השקיעה

אומרים בשם מהרי"ל דיסקין לענין מקום שיש בו בנינים גבוהים ונמוכים ובכל מקום השקיעה נראית בזמן אחר, שפסק שבתוך תחום ההר נדון כהה, ובעמק נדון כעמק עכ"ד, אבל מסתבר שבאותו העיר (אם יש בנינים גבוהים ונמוכים) בודאי הכל נדון כאותו מקום.

משקין מכוס מגולה

סיפר ששמע שפעם אלמנתו של הגאון מהרי"ל דסקין, אחר שנפטר בעלה זיע"א, שאלה את הגר"ש סלנט זיע"א, אם צריך לנגב המים מכוס שהיה בו משקה מגולה, והגרש"ס עיין בשאלה (וסיים רבינו - אך איני זוכר כעת מה השיב)

הגה"ק מהרי"ל דיסקין זיע"א

שמועות שמסר רבינו בשם מהרי"ל דיסקין על פרשיות שמות - וארא

טעם שמתו דתן ואבירם דווקא במחלוקת

חביב על רבינו לחזור על הדברים בשם הגאון מהרי"ל דיסקין:

כי הנה, דתן ואבירם היו מאנשי המחלוקת כמפורש בפסוקים בתחילת פרשת קרח ולבסוף מתו במחלוקת. ויש להתבונן כי הלא הם היו רשעים כבר מהתחלה, עוד בהיותם במצרים, שהם אלו שצעקו על משה ואהרן בצאתם מפרעה (שמות ה' כ' וברש"י), וכשבני ישראל יצאו ממצרים הם לא יצאו עמם אלא רדפו עם פרעה אחרי בני ישראל (תרגום יונתן שמות י"ד ג'), ואחרי זה כשירד המן ונצטוו לא להותיר ממנו עד בוקר, הם היחידים שהעזו להותיר (רש"י שמות ט"ז כ'). ורק כשהתעסקו במחלוקת של קורח ומשה רבינו קיבלו עונש ומתו.

ותמוה, מדוע עד היום לא באו על עונשם, ולמה לא מתו במצרים כבר עם הרשעים בשלושת ימי אפילה (רש"י שמות י" כ"ב).

וביאר בזה המהרי"ל דיסקין, שלדתן ואבירם היו זכות כי הם היו מהשוטרים שהוכו על ידי נוגשי פרעה, וכיון שזכו לקבל מכות בגלל יהודים זכו ולא מתו, אבל כל זה לא עזר להם אלא עד... עד שהגיעו למחלוקת. כשהגיעו לידי מחלוקת עם משה רבינו, כבר לא עמד להם שום זכות ונבלעו באדמה. כי זה כוחה הנוראה של מחלוקת (שבענו מטובך).

לסבול עבור יהודי הוא ענין גדול

שמעתי בשם הגאון ר' יהושע ליב דיסקין זצ"ל, הרי דתן ואבירם רשעים היו ולא רצו לצאת ממצרים, והנה כל הרשעים מתו בשלושת ימי אפילה שהיה במכת חושך, וחלקם מתו בזמן חטא העגל וכו', ואיך דתן ואבירם נשארו חיים מכולם?

אלא ביאר, כי כתוב (שמות ה' י"ד) "ויכו שוטרי בני ישראל", ואמרו חז"ל זה דתן ואבירם, כנראה לקבל מכות "בשביל ישראל" הוא ענין גדול!... (דרך שיחה)

הופיע רוח הקודש

כתב רבינו בעל הקהילות יעקב זיע"ע בספרו חיי עולם פרק ל': ובכל הדורות נמצאים קדושי עליון אשר רוח הקודש שורה עליהם, כמו שאמרו חז"ל בסוכה דף מ"ה, לא פחות עלמא מל"ו צדיקי דמקבלי אפי שכינתא בכל יום וכו', וכן ראינו בחוש בכל הדורות, קדושים וטהורים שזכו לרוח הקודש, וגם בדורות שלפנינו, כגון הגרי"ל דיסקין בירושלים עיר הקודש, אשר זקני תלמידי חכמים שבירושלים מספרים כמה מדרגות גדולות מעוזו קדושתו.

מרבה להזכירו ולהביאו

ורבינו זצ"ל היה מזכיר הרבה מתורתו, הן בעל פה ממה שראה בספרי תלמידי או שמע בעל פה והן בכתב מספריו שנדפסו. וכן רבינו בספריו מרבה להביא מפסקיו של מהרי"ל דיסקין. ודרכו - שכאשר מביאו משמועה שבעל פה מכנהו 'הגרי"ל דיסקין', וכשמביא מאחד מספריו מצטט לפי שם הספר.

ונציין אחדים. בספר דרך אמונה מביאו רבינו בהלכות מתנות עניים פ"ב בצה"ל אות ק"א, בענין פועל שעובד אצל בעל הבית עני לענין מעשר כספים.

ובהלכות שביעית מביא בהרבה מקומות מ'הלכות שביעית למהרי"ל דיסקין', ובכמה מקומות רבינו מכנה את החיבור בשם 'פסקי הגרי"ל דיסקין'. וכן מביא מגדולי ירושלים שהביאו שמועות משמו של מהרי"ל, עין צה"ל פ"ו מביכורים אות שנ"ט "עין מלא העומר... בשם הגרי"ל דיסקין" ובפרק ז' משביעית אות רכ"ב "בספר ציץ הקודש... בשם מהרי"ל דיסקין".

וראה בבאור ההלכה פ"ג מתרומות ה"ג ד"ה חרש, בענין חרש המדבר ואינו שומע אם יכול לתרום ורבינו דן בדברי מהרילד שם.

ובספר טעמא דקרא על התורה מביא רבינו כמה פעמים ממהרי"ל דיסקין ומעיר בדבריו.

החיבור של מהרי"ל שרבינו מרבה להביאו בדרך אמונה

שמועות שמוסר רבינו בשם מהרי"ל דיסקין בעניני הלכה ומנהג

אחיזת ציציות ב'ברוך שאמר'

שמעתי שדעתו הי' שבאמירת 'ברוך שאמר' בשחרית, אוחזין ב' ציציות אבל לא מנשקין אח"כ.

לחלוץ תפילין חוץ לבית הכנסת

שמעתי משמו שאין לחלוץ תפילין בבית הכנסת (וכ"ה בסידור 'אישי ישראל', וראה גם באורחות יושר סימן ל' אות ל"ז).

מחילת חוב לעני

בשם מהרי"ל דיסקין, שהמוחל חוב לעני, יצא ידי מצות צדקה.

לישן אחרי עלות השחר

בשם מהרי"ל דיסקין אמרו שאם מתעורר חצי שעה קודם עלות השחר, אסור לו להמשיך לישון, אבל החזון איש לא הסכים לזה, וסבר שאף אם יצא לצרכיו וחזר לישון, הדבר מותר, כי זה המשך השינה (מעשה איש חלק ב' עמוד קל"ו).

למצוץ מיני מתיקה בערב יו"כ

כתב רבינו בקונטרס הזכרונות שלו, מהנהגות רבו מרן החזון איש: אמרו